

מדיניות ארה"ב כלפי ישראל והמזרח התיכון גיליון 70 (ספטמבר 2018)

השגריר (בדימוס) ברוך בינה*

אוקטובר 2018

בבחירות האמצע של שנת 1994 נחלו הנשיא ביל קלינטון והמפלגה הדמוקרטית מפלה בקנה מידה היסטורי, כאשר בית הנבחרים, שהיה בשליטה דמוקרטית מאז 1954, והסנאט עברו לשליטה רפובליקנית, במה שנודע בתור "המהפכה של ניוט גינגריץ". בבחירות האמצע של 2018, שייערכו בראשית נובמבר, התחזית היא למהפך אבל לא באותו סדר גודל. על פי מפת הצפי של אתר [Real Clear Politics](https://www.realclearpolitics.com/), בית הנבחרים צפוי לעבור לשליטה דמוקרטית ברוב לא-גדול ואילו הסנאט עשוי להישאר בשליטה רפובליקנית זעומה. מצד שני, הנשיא דונלד טראמפ והרפובליקנים חייבים לקחת בחשבון אפשרות לאבדן שני הבתים. הסוקר הבולט צ'רלי קוק [קובע](https://www.charliekirk.com/) כי הבחירות לסנאט תוכרענה על פי שיעור ההצבעה, כפי שקרה במערכות בחירות רבות בעשורים האחרונים, ובהקשר זה [סקר חדש](https://www.charliekirk.com/) של מכון פיו מעלה כי הדמוקרטיים הרבה יותר נלהבים לצאת ולהצביע בנובמבר הקרוב מאשר הרפובליקניים.

אשר על כן, האתגר של ממשל טראמפ הוא עצום: עליו להשלים, או לכל הפחות לקדם משמעותית, מהלכים עיקריים תוך ארבעה שבועות בלבד. הלחץ של הממשל בלט, למשל, בתהליך אישור השופט ברט קוואנו לבית המשפט העליון. גם אם היה הנשיא מוכן לשקול מועמד אחר (כפי שאולי נרמז זמנית בדבריו השקולים שלא כדרך הטבע, שיש להניח לסנאט ול-FBI לבצע את מלאכתם), הרי בעצם לא היה לו זמן להעמיד מועמד חדש שיציל את שלב ה-[vetting](https://www.charliekirk.com/) ויוצבע על ידי סנאט רפובליקני. הסנאט הבא עשוי היה להתנגד לכל מועמד שיציע הנשיא. גם בזירה הבינלאומית עומד ממשל טראמפ מול אתגרים. גלי הצחוק בהם נתקבל נאום טראמפ במליאת עזרת האו"ם עולים בקנה אחד עם סקר מכון פיו, שקבע לאחרונה כי ארה"ב בהנהגת טראמפ [מאבדת את בכורתה](https://www.charliekirk.com/) כמנהיגה הגלובלית (בעוד אנגלה מרקל בולטת כמנהיגה המועדפת). הירידה במעמד האמריקאי באה לידי ביטוי גם בכמה מוקדים במזרח התיכון:

ארה"ב מול הפלסטינים - נמשך כיפוף הזרועות הבוטה והמסיבי מצד ארה"ב כלפי הרשות הפלסטינית והעומד בראשה. לאחר פגישה מוצלחת במיוחד בין טראמפ לנתניהו, בה הדגישה ארה"ב את תמיכתה חסרת הפשרות בישראל, אמר הנשיא כי הוא "אוהב את פתרון שתי המדינות". גם נתניהו התבטא בזכות מה שנתפס בתור "מיני-מדינה" פלסטינית, באמרו כי הוא מוכן שלפלסטינים תהיה האפשרות להגן על עצמם (אך לא לפעול נגד ישראל). על אף השינוי בנימה האמריקנית עדיין לא פורסמה "העסקה" של טראמפ והנשיא אף הודיע כי יציג אותה "תוך מספר חודשים". בינתיים נמשכת המתקפה האמריקנית החריפה שנועדה לקפל את הפלסטינים אל הסכמה (מראש?) לתכנית האמריקנית. לאחר הקיצוצים בתקציב UNRWA ובסיוע של USAID מן החודש שעבר, ארה"ב נקטה בספטמבר צעדים חדשים שכוללים את העמקת הקיצוץ ב-25 מיליון דולר לבתי חולים במזרח ירושלים ואף את הפסקת הסיוע האמריקאי לפרויקטים משותפים של ישראלים ופלסטינים (וזאת על אף תגובת המתווך ג'ייסון גרינבלט, שארה"ב מוסיפה לברך על צעדי התקרבות בין ישראלים לפלסטינים, בדגש על בני נוער, אם כי פרויקטים אלו יהיו חסרי משמעות אם ידחו הפלסטינים את תכנית טראמפ, לכשתוצג). ארה"ב החליטה בחודש החולף גם על סגירת הנציגות הפלסטינית בווינגטון (כולל ביטול האשרות וסגירת חשבונות הבנק הפלסטיניים, וגירוש לאלתר של משפחת השגריר הפלסטיני). הלחץ האמריקני טרם נסתיים ונותר לראות אם ומתי יתקפלו הפלסטינים. אם אכן כך יקרה, עשוי ההימור של טראמפ על לחץ בוטה להתברר כהימור מוצלח. אולם אם יתמידו הפלסטינים בעמדתם וישראל תחווה גל חדש של טרור, אזי יצטרך הנשיא לפרוע את השטרות הפומביים שנתן לנתניהו, תוך בידוד מדיני גובר של ישראל ובמידת מה גם של ארה"ב.

* השגריר לשעבר ברוך בינה הוא עמית מדיניות במכון מיתוים. הוא שירת בין היתר כסמנכ"ל צפון אמריקה במשרד החוץ, כשגריר ישראל בדנמרק, כסגן ראש הנציגות בווינגטון, וכקונסול כללי בשיקגו.

ארה"ב מול רוסיה (כולל בסוריה) - סגן מזכיר ההגנה רוברט קארם אמר לוועדת השירותים המזוינים כי ארה"ב אינה מתערבת במלחמת האזרחים בסוריה ושהכוחות המוגבלים שלה שמוצבים שם עוסקים רק בסיוע למי שנלחם מול דאעש. וכך, ארה"ב שלא השתתפה ב-7 בספטמבר בפסגה שהתקיימה בנושא אידליב, והניחה לסוגיה "להיפתר" בין רוסיה, תורכיה ואיראן, אינה מהווה כוח בעל משקל לעומת רוסיה בעיצוב עתידה של סוריה. חולשתה של ארה"ב בלטה עוד יותר סביב המשבר הישראלי-רוסי. ראש הממשלה נתניהו אמר לאחר פגישתו עם טראמפ כי הנשיא האמריקני תומך ללא סייג בזכותה של ישראל להגן על עצמה בסוריה וכי "קיבל כל מה שרצה" מהנשיא בסוגיה זו (כבאחרות). היועץ לביטחון לאומי ג'ון בולטון גם גיבה את ישראל והפציר בקרמלין לשקול מחדש את ההחלטה להעביר לסוריה סוללות S-300. ואולם, לפי שגריר ארה"ב בישראל לשעבר דן שפירו אין בכך די. [במאמרו בניו יורק פוסט](#) הוא קבע כי על ממשל טראמפ היה להצהיר פומבית (כלומר, אין די בדברי נתניהו) כי הוא תומך בפעולות ישראל בסוריה וכן כי "ביקור סולידריות" בישראל של איש אמריקאי בכיר בתחומי ההגנה היה בהחלט במקום. שפירו אמנם מייצג את הממשל הקודם, אך אין בכך כדי לפסול את הטיעון שישראל נשארה פחות-או-יותר לבדה מול רוסיה העברתה המתוקשרת של מערכת הנשק הרוסית לסוריה מאתגרת את ארה"ב, ובכירי הממשל (כגון מזכיר המדינה מייק פומפאו) אכן התבטאו לגבי זה בחריפות רבה, ונותר לראות מהו ארסנל התגובות האמריקניות וכיצד יעשה בו שימוש מול רוסיה בהקשר זה.

ארה"ב מול איראן - בסוגיית איראן, פעלה ארה"ב והתבטאה נחרצות במספר מישורים בחודש האחרון. בראש ובראשונה ניתן למנות את [דבריו הנחרצים](#) של הנשיא טראמפ במליאת עצרת האו"ם לפיהם איראן זורעת במזרח התיכון "כאוס, מוות והרס" בצד הופעתו המרשימה בראשות מועצת הביטחון בדיון על פירוז; [אימויו](#) של בולטון כי איראן "תשלם מחיר מהגיהינום"; העברת חקיקה למניעת מימון בינלאומי לחזבאללה ([S. 1595](#)) אשר, כדברי יו"ר וועדת החוץ בבית הנבחרים אד רויס, נועדה בעצם לבלום את "זרוע הטרור של איראן"; ומאמצים מצד ראש חטיבת המפרץ הפרסי במחלקת המדינה אד לנדרקינג לגייס את המועצה לשיתוף פעולה במפרץ (ה-GCC) לפעילות נוגדת איראן במפרץ הפרסי ובתימן כאחד.

הצעדים האמריקניים נגד איראן זכו כמובן לתמיכה מהדהדת של נתניהו ושל ישראל אך התקבלו במשיכת כתף צוננת מצד המדינות האחרות שחתומות על הסכם הגרעין עם איראן (JCPOA) מ-2015, ובהן בעלות בריתה של ארה"ב ויריבותיה שידעו בזמנו להתגבר על המחלוקות שלהן בנושא. מדינות אלו מבהירות כעת כי לא תצטרפנה לארה"ב בביטול ההסכם ובהטלת סנקציות מחודשות, ואף יזמות הקמת מנגנון שיאפשר לחברות אירופיות להתגבר על הסנקציות האמריקניות. אין בכך כדי להסיק שצעדיו של הנשיא טראמפ בהכרח ייכשלו, שכן חברות מסחריות תצטרכנה להחליט באופן עצמאי אם להיכנע לחרם האמריקני המחודש או שהמנגנון האירופי מעניק להן דרך מילוט מספקת. איראן עצמה מגיבה מחד בהצהרות לוחמניות כמצופה ובהמשך פעילותה החתרנית בזירות השונות, אך גם בלגלוג אלגנטי ומשועשע בתקשורת העולמית (לדוגמה, בהופעתו המלוטשת של שר החוץ האיראני מוחמד זריף בתכניתו של פריד זכריה ב-CNN).

בזירה העיראקית, ארה"ב מגיבה יותר מאשר יוזמת. לאחר שהשקיעה עד כה בעיראק למעלה מ-2 טריליון דולר ב-15 השנים האחרונות, היא אינה מדגישה כעת די הצורך את היתרונות הגלומים בשיתוף פעולה של עיראקים עם ארה"ב ואף אינה פועלת בתקיפות לממש הסדרים קיימים בין שתי הארצות. במידה רבה, היא אינה מביעה עמדה ברורה בכל הקשור לפוליטיקה העיראקית, ובעצם משאירה את הזירה לאיראן. ארה"ב האשימה את איראן בהתקפה על הקונסוליה האמריקנית בבצרה והודיעה ב-28 בספטמבר על סגירת הקונסוליה, צעד שגרר "הבעת צער" של ממשלת עיראק. לעומתה, השתבחה איראן בכך שכאשר הקונסוליה שלה הותקפה ועלתה באש היא פשוט העבירה את פעילות הקונסוליה למבנה אחר. בכך אולי מתמצה באורח סימבולי ההבדל בין פעילותן של איראן וארה"ב בעיראק.

ארה"ב מול תורכיה - בחודש החולף חלה הפשרת-מה ביחסי ארה"ב-תורכיה. מזכיר המדינה פומפאו התבטא כי הכומר האמריקני שעצור בתורכיה, אנדרו ברונסון, עשוי להשתחרר בקרוב. אמירה זו ייצבה מעט את הלירה התורכית. כמו כן, התקיים אירוע מתוקשר של לחיצת יד בין טראמפ לנשיא תורכיה רג'פ טאיפ ארדואן במהלך עצרת האו"ם.

לסיכום, החודש החולף הוסיף להמחיש כי המאזן של ממשל טראמפ במזרח התיכון אינו חיובי עד כה. אלו הם "ימי בין המצרים", הואיל ובחודש האחרון של המחצית הראשונה של נשיאותו הראשונה (ואולי היחידה) של טראמפ עליו להנפיק הישגים מוחשיים בזירת הפנים (מינוי השופט קוואנו) כבזירת החוץ. אם ישמרו

הרפובליקנים את שליטתם בקונגרס ישוב הנשיא לזירה כשהוא מועצם ומחוזק ויוכל לקדם את מדיניותו בשתי הזירות גם יחד. מנגד, אם יאבדו הרפובליקנים את הקונגרס, או לפחות את בית הנבחרים, יקשה על הנשיא לקדם את עסקת השלום בין ישראל לפלסטינים, בה הוא מתהדר עוד טרם שוחררה רשמית לאוויר העולם.

על ישראל לפעול ללא דיחוי לשיקום מעמדה בנושא חוצה-מפלגות בפוליטיקה האמריקנית. יעד זה חשוב במיוחד לאור הסיכוי לניצחון דמוקרטי לפחות באחד משני בתי הקונגרס. עדות לכך מצויה [במאמר](#) שפרסם בעיתון הגרדיאן הסנטור העצמאי ברני סנדרס, שאולי יהיה בין מועמדי הדמוקרטים לנשיאות ב-2020, בו הוא קרא להקמת חזית פרוגרסיבית בינלאומית נוכח מה שהוא מכנה "הציר הסמכותני", שכולל מדינות כהונגריה, ישראל של נתניהו וארה"ב של טראמפ.

אשר על כן מומלץ לממשלת ישראל לפעול בשני צירים מקבילים: מצד אחד, לעבוד עם ממשל טראמפ, מיד לאחר בחירות האמצע וגם אם יהיה מוחלש בעקבות תוצאותיהן, על גיבוש תרחישים ודרכי פעולה אפשריות במזרח התיכון; מצד שני, לפעול לחיזוק הקשר עם המפלגה הדמוקרטית ועם ההנהגה שלה, וכן עם מנהיגים יהודים, רפורמים וקונסרבטיבים. בין יתר האישים עמם מומלץ לישראל לעבוד ניתן לציין הסנטור צ'אק שומר מניו יורק, העשוי להיות מנהיג הרוב בסנאט, ואת חבר הקונגרס אליוט אנגל, העשוי להיות יו"ר וועדת החוץ בבית הנבחרים.

אירועים מרכזיים בחודש ספטמבר 2018

סגרת [הנציגות הפלסטינית בווינגטון](#) ו[חשבונות הבנק של אש"פ בארה"ב](#)

קיצוץ הסיוע האמריקאי [לבתי חולים](#) במזרח ירושלים ו[לפרויקטים](#) ישראלים-פלסטינים

פגישת טראמפ-נתניהו בארה"ב, ו[התייחסויות לפתרון שתי המדינות בעקבותיה](#)

כינוס עצרת האו"ם, ובה [פגישה](#) בין טראמפ לא-סיסי ו[לחיצת יד](#) של טראמפ עם ארדואן

פרופיל אמריקאי נמוך [במשבר](#) בין ישראל לרוסיה, על רקע הפלת המטוס בסוריה